

Συγχαρητήρια στον Ελληνόπυργο....

του

Αθανασίου Θεοδωράκη*

Η είδηση μου έδωσε ιδιαίτερη χαρά. Πριν λίγους μήνες είχα συμμετάσχει σε Ημερίδα στο Μουζάκι Καρδίτσας με θέμα την αγροτική ανάπτυξη, την «επιστροφή στην ύπαιθρο. Διαβάζω τώρα στην εφημερίδα «Τα Νέα» τα παρακάτω: «Σε έναν κάμπο χορτασμένο από κοινοτικά κονδύλια, ένα χωριό συνταξιούχων στη Θεσσαλία προσπαθεί να δελεάσει τους «άσωτους» άνεργους νέους με επιστροφή στην πατρική γη, χρηματοδοτώντας τους μέσω ενός κοινωνικού ταμείου». Πρόκειται για το χωριό Ελληνόπυργο Καρδίτσας. (<http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4764828>)

Εκεί προσπαθούν κάτι διαφορετικό, συνδυάζουν την επιστημονική γνώση και την όρεξη για εργασία, για παραγωγή, για στήριξη του τόπου τους. Πάλι από το ρεπορτάζ της ίδιας εφημερίδας: «Στον Ελληνόπυργο Καρδίτσας όμως δεν θέλουν να δημιουργήσουν δουλειές με ευρωπαϊκά ή κρατικά κεφάλαια. Θα βασιστούν στις δικές τους δυνάμεις: ένα κοινωνικό ταμείο στο οποίο θα συνεισφέρουν τα μέλη της Διασποράς. Εκείνοι που έφυγαν θα δανειοδοτούν - άτοκα - όσους θέλουν να επιστρέψουν. Πώς λειτουργεί. Το σχέδιο ονομάζεται Χάρτα Εδαφικής Διακυβέρνησης. Πίσω από τον βαρύγδουπο τίτλο του βρίσκεται το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ο Δήμος Μουζακίου και το ευρωπαϊκό πρόγραμμα NOVAGRIMED. Εφαρμόζεται πιλοτικά στον Ελληνόπυργο από την περασμένη άνοιξη....»

Αν διαβάσει κανείς τις πρόσφατες μελέτες σχετικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης της χώρας και αντιμετώπισης της κρίσης, παρατηρεί δύο κυρίως πράγματα: μια συχνή αναφορά στον αγροτικό τομέα και ταυτόχρονα, μια έλλειψη εξειδίκευσης των προτάσεων. Αναγνωρίζονται, συχνά, οι μεγάλες δυνατότητες του τομέα, αλλά όταν πάμε στην εξειδίκευση των προτάσεων η αμηχανία είναι εμφανής.

Δεδομένης όμως της κατάστασης της οικονομίας και των ζοφερών προβλέψεων για περαιτέρω ύφεση (ενδεχομένως μέχρι και 8% για το 2012....) τίθεται ένα ζήτημα επιλογών. Σε ποιούς τομείς και ποιους κλάδους μπορεί να στηριχθεί η ελληνική οικονομία; Ο τομέας των υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένου και του τουρισμού έχει σοβαρά προβλήματα, η βιομηχανία και η οικοδομή αντίστοιχα υποφέρουν, το εμπόριο πάσχει, ο Δημόσιος τομέας είναι υπό συνεχή πίεση και η ανεργία μέσα σε αυτές τις συνθήκες αυξάνει. Γι αυτό και επιβάλλεται επανεκτίμηση των δυνατοτήτων και ιεράρχηση των τομέων που παρουσιάζουν πράγματι δυνατότητες επενδύσεων, ικανότητες παραγωγής και απορρόφησης ανέργων με τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Ο βασικός τομέας που παρουσιάζει σήμερα αυτά τα χαρακτηριστικά είναι ο αγροτικός τομέας γιατί απλά αυτός ο τομέας ταυτίζεται με την πραγματική μας οικονομία.

Ο αγροτικός τομέας από τη φύση του και την εκτεταμένη παρουσία του στην ενδοχώρα παρουσιάζει επιπλέον υψηλό δείκτη συνέργειας με άλλους κλάδους και τομείς της πραγματικής οικονομίας: μεταποίηση, εξαγωγές, τουρισμός, εστίαση, τοπικό εμπόριο, κοκ. Όλοι αυτοί οι τομείς συνδέονται με τον αγροτικό χώρο, επηρεάζονται από τις δραστηριότητές του, εξαρτώνται από τις πρώτες ύλες του (δημητριακά, φρούτα, λαχανικά, μέλι, κρέας, γάλα, ξυλεία, αλιεύματα, κοκ) και αποτελούν τη βάση για την ανάπτυξη συναφών υπηρεσιών (οικοδομή, μεταφορές, ενέργεια, περιβάλλον, τοπικές επενδυτικές πρωτοβουλίες, δράσεις υπέρ της κοινωνικής συνοχής, κοκ). Οι τομείς αυτοί συνολικά συνθέτουν έναν ευρύτερο κύκλο που αποκαλώ «σύστημα αγρο-συνεργειών». Το σύνολο των θέσεων εργασίας αυτού του οικονομικού πλέγματος αφορά όλες τις οικογένειες, αφορά βεβαίως και την

εμπορία και την αυτο-κατανάλωση και είναι διάσπαρτο σε ολόκληρη την επικράτεια.

Υποστηρίζω εδώ και καιρό ότι η μεγέθυνση και η ανασύνθεση του ελληνικού ΑΕΠ θα προέλθει μόνο μέσα από την αύξηση της παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών ποιότητας και κυρίως από αυτά του αγροτικού τομέα. Γι αυτό είναι απαραίτητο να εμπεδωθεί μια διαφορετική αντίληψη σε ό,τι αφορά την αγροτική ανάπτυξη: μια ανάπτυξη βιώσιμη, με στροφή στην ποιοτική παραγωγή, με προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον όπως προδιαγράφει ήδη η νέα ΚΑΠ, με πραγματική αναζωογόνηση της υπαίθρου, με ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και αλληλεγγύης, με παραγωγούς εμπορούμενους από σύγχρονη επιχειρηματική λογική και από μια νέα σχέση παραγωγού-καταναλωτή.

Η γενικευμένη οικονομική κρίση και οι πολιτικές λιτότητας προκαλούν στη χώρα μας δραματική αύξηση της ανεργίας και κυρίως ανεργία των νέων. Η μετεγκατάσταση των ανέργων στο χωριό, στην επαρχία και η ένταξή τους στην αγροτική παραγωγή και στο ευρύτερο σύστημα των «αγρο-συνεργειών» με οργανωμένο τρόπο, με τεχνική και επιστημονική υποστήριξη, με διοικητική υποβοήθηση και παραγωγικά κίνητρα θα δώσει διέξοδο σε εκατοντάδες χιλιάδες νέους και νέες και παράλληλα θα αυξήσει την εθνική μας παραγωγή, μειώνοντας τις εισαγωγές και αυξάνοντας τις εξαγωγές.

Η προώθηση του οικονομικού μοντέλου των αγρο-συνεργειών συνεπάγεται βεβαίως ριζική ανατροπή του σημερινού υπερ-συγκεντρωτικού κράτους: θα επιφέρει ουσιαστική αποκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων, αναδιοργάνωση των υπηρεσιών με επίκεντρο την περιφέρεια, μεγάλης κλίμακας υποστηριζόμενη μετεγκατάσταση ανέργων και νέων από την πρωτεύουσα και τις άλλες μεγάλες πόλεις στην ύπαιθρο, και διασφάλιση της επιβίωσης και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού σε εποχή κρίσης. Η απάντηση στην κρίση είναι συνεπώς η αγροτική παραγωγή, αλλά με σχέδιο, ρεαλισμό, τεχνική υποστήριξη και γνώση των δυσκολιών.

Το μεγάλο άλμα και στοίχημα της ελληνικής οικονομίας σημαίνει κυρίως στροφή στην παραγωγή, συνειδητή επιλογή κατανάλωσης ντόπιων προϊόντων, συστηματική προβολή του made in Greece. Γι αυτό πρέπει επείγοντως να συζητήσουμε για κίνητρα, μηχανισμούς στήριξης των νέων, μικρο-δάνεια με χαμηλό επιτόκιο, με δυό λόγια για ένα αποτελεσματικό σύστημα υποστήριξης των παραγωγών έξω από την απογοητευτική σημερινή γραφειοκρατία. Με δυο λόγια πρέπει να δούμε το όλο θέμα υπό το πρίσμα της νέας, «μικρής» αγροτικής επιχειρηματικότητας, όπου ακόμα υστερούμε: ο πρωτογενής τομέας παρά την κρίση και μέχρι το 2010 βρίσκονταν πολύ χαμηλά στις προτιμήσεις των νέων επιχειρηματιών (2% περίπου στην Ελλάδα σε σχέση με 12% στο Βέλγιο, βλ. την πρόσφατη μελέτη του IOBE «Η μικρή επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, 2010-2011, των Σταύρου Ιωαννίδη και Στελίνας Χατζηχρήστου).

Κι όμως ο τομέας αυτός δημιουργεί σχετικά εύκολα θέσεις εργασίας και αυτο-απασχόλησης. Για τις μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις τα πράγματα μιλούν από μόνα τους. Για τις μεσαίες ή μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου, όπου απαιτούνται σημαντικά κεφάλαια, τα πράγματα είναι δύσκολα. Με βάση την δραματική εμπειρία του παρελθόντος (μεγάλα δάνεια, υψηλά επιτόκια, κόστος μελετών, κόστος των κτιριακών εγκαταστάσεων, μη ορθολογική χρήση των κοινοτικών επιδοτήσεων, κοκ) γνώμη μου είναι ότι χρειάζεται μεγάλη προσοχή και σωστή εκτίμηση των δεδομένων, ειδικά στην εποχή της κρίσης. Επομένως είτε μιλούμε για παραδοσιακές είτε για νέες καλλιέργειες, η στροφή στον αγροτικό τομέα προϋποθέτει ρεαλισμό, προσαρμογή στα ελληνικά δεδομένα και όχι άκριτη απομίμηση ξένων προτύπων, προϋποθέτει απίσης προσωπική εργασία, διάθεση συνεργασίας με ομοειδείς επιχειρήσεις για συνέργειες και οργάνωση των παραγωγών για νέους τρόπους εμπορικής διάθεσης του προϊόντος. Σημαίνει κοινωνική αναβάθμιση του αγρότη, του παραγωγού γενικότερα,

σημαίνει τελικά μια άλλη στάση ζωής αφού οι σχέσεις παραγωγού και καταναλωτή μπαίνουν σε νέα φάση.

Επιστροφή στο χωριό λοιπόν, για επιβίωση, για προκοπή και παραγωγή, αλλά με σχέδιο και γνώση κι όχι ως κούφιο σύνθημα ή παγίδα για αφελείς. Ένα χωριό σύγχρονο, αφού η πρόσβαση είναι πλέον εύκολη, οι υποδομές λειτουργικές και η ποιότητα ζωής ανθρώπινη, καλύτερη σε σχέση με αυτά που ζουν οι κάτοικοι των μεγάλων πόλεων. Ένα χωριό που παράγει, που αποτελεί μια οργανωμένη, δραστήρια και αλληλέγγυα τοπική κοινότητα ανθρώπων, που κάνει χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών, που ζει μέσα από την ελκρινή συνεργασία των παραγωγών, των βιοτεχνιών, του εμπορίου και των καταναλωτών. Για την προώθηση του νέου συστήματος των αγρο-συνεργειών απαιτείται ριζικός επανασχεδιασμός των δημοσίων πολιτικών, επανεξέταση των κοινοτικών και εθνικών επιδοτήσεων, αξιοποίηση των τάσεων της νέας ΚΑΠ, ριζική αναθεώρηση της τεχνικής εκπαίδευσης, σύνδεση της παραγωγής με την εγχώρια και τη διεθνή αγορά, εθνική πολιτική γης. Το νέο οικονομικό μοντέλο πρέπει να είναι δυναμικό, παραγωγικό, ποιοτικό και εξωστρεφές. Κι αυτό σημαίνει εργασία, συνεργασία, συνέργειες, ώστε να υπάρξει οικονομική ανάκαμψη, αμοιβαίο όφελος και ανάδειξη του εθνικού δυναμικού μέσα από μια πραγματικά βιώσιμη ενδογενή ανάπτυξη.

Η πρωτότυπη κοινωνική και οικονομική πρωτοβουλία των κατοίκων του Ελληνόπυργου, του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Δήμου Μουζακίου είναι αξιέπαινη. Όλοι πρέπει να βοηθήσουμε, μπορούμε να στηρίξουμε τη νεολαία μας, τον τόπο μας, την πραγματική οικονομία της χώρας μας.

*Συγγραφέας του βιβλίου «Πίσω στο χωριό...Η απάντηση στην κρίση είναι η αγροτική παραγωγή», εκδόσεις Λιβάνη.